

Vara kommun
vara.kommun@vara.se

2023-05-12
Dnr SI 2022:583

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolor i kommuner
med låg utbildningsnivå vid Nästegårdsskolan
åk7-åk9 i Vara kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19–20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning avseende med vilken kvalitet Nästegårdsskolan åk7-åk9 arbetar för att genom undervisning och studie- och yrkesvägledning stärka elevernas tillit till den egna förmågan, ge dem möjlighet till utveckling och en bred bild av möjliga studie- och yrkesval. Granskningen omfattar årkurserna 7–9 vid den aktuella skolan.

Skolinspektionen gör bedömningar i förhållande till de kvalitetskriterier som myndigheten satt upp inom det granskade området. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, utifrån om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen i normalfallet att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär därefter en skriftlig redovisning av huvudmannen som visar vilka förbättringsåtgärder skolan vidtagit. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolor i kommuner med låg utbildningsnivå \(skolinspektionen.se\)](https://skolinspektionen.se).

Beslut:

Skolinspektionens bedömningar

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Nästegårdsskolan i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som *i flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att rektorn *i hög utsträckning* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *låg utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande delar:

- Lärarna behöver utveckla sin undervisning så alla elever stimuleras och utmanas utifrån de kunskapsmässiga nivåer de befinner sig på.
- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. I detta arbete behöver lärarna i högre utsträckning koppla samman skolämnen med vägledning. Lärarna behöver även utveckla arbetet med att visa på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher samt problematisera och visa på alternativ till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval.
- Rektorn behöver tydligt förmedla till personalen att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och ge dem goda förutsättningar att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. Rektorn behöver även tydligt förmedla att lärarna ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen och försäkra sig om att de gör detta. Rektorn behöver vidare se till att studie- och yrkesvägledningen innehåller insatser för att motverka att elevernas studie- och yrkesval begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Rektorn behöver även se till att lärarna får relevant vägledningskompetens samt att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som resurs för lärarna i arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **den 16 november 2023** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2022:583) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Lärarna utformar undervisningen utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Lärarna utformar undervisningen så att alla elever, utifrån deras kunskapsmässiga nivåer, stimuleras och utmanas att nå så långt som möjligt. Vid behov samverkar lärarna och elevhälsan för att möta och stimulera eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer.
- Lärarna stärker elevernas tillit till den egna förmågan genom att ge dem uppmuntran och bekräftelse för sina ansträngningar. Lärarna ger kontinuerlig återkoppling till eleverna om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer. Lärarna ser till att eleverna får uppleva att de gör framsteg och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som i *flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna utformar en undervisning som till viss del ger eleverna stimulans utifrån de olika kunskapsmässiga nivåer de befinner sig på. Av granskningen framgår att lärarna generellt utformar undervisningen utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. I utformningen av undervisningen visar lärarna i flera fall att de har höga förväntningar på eleverna. Eleverna får till viss del stimulans utifrån de olika kunskapsmässiga nivåer de befinner sig på. Det förekommer dock även undervisning som inte är anpassad till elevernas olika kunskapsmässiga nivåer. Eleverna får i många fall lärarstöd, för att

de ska komma vidare i sitt lärande. Lärarna samverkar vid behov med elevhälsan för att möta och stimulera eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer.

Granskningen visar vidare att lärarna ger eleverna uppmuntran och återkoppling i sitt lärande för att de ska utvecklas så långt som möjligt. Lärarna ger kontinuerligt återkoppling till eleverna om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer. Lärarna anpassar även återkopplingen utifrån elevernas behov och kunskapsnivåer och kontrollerar att eleverna förstår innehållet i återkopplingen. Vidare stärker lärarna elevernas tillit till den egna förmågan genom att ge dem uppmuntran och bekräftelse för sina ansträngningar. Lärarna är generösa med beröm som handlar om de framsteg som eleverna gjort även om lärarna sällan ger eleverna möjlighet att träna på att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande. Lärarna och rektorn behöver därför se över hur undervisningen kan utformas för att eleverna i högre utsträckning ska få möjlighet till detta.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Lärarna visar hög tillit till elevernas förmåga att prestera

Granskningen visar att lärarna i utformningen av undervisningen generellt visar att de har höga förväntningar på eleverna. Intervjuade elever uppger att lärarna förväntar sig att det ska gå bra för dem. Eleverna berättar exempelvis att lärarna brukar påpeka om eleverna inte presterar lika bra som de brukar och uppmanar dem att sikta högre. Lärarna brukar även fråga om skälen till varför någon elev missat någon fråga på ett prov. Lärarna beskriver vid intervjuerna några olika metoder som de använder för att signalera höga förväntningar till eleverna. En lärare beskriver att uppgifter i det aktuella ämnet lämnas öppna, så att eleverna inte ska begränsas av några ramar, utan att eleverna ska stimuleras att tänka fritt. Ytterligare exempel som en lärare i språk nämner är att de alltid talar det aktuella språket vid lektionerna, även om eleverna inledningsvis har gett uttryck för att de upplever det som utmanande. Lärarna uppger att deras förväntningar inte påverkas av elevernas kön eller bakgrund. Några av de intervjuade eleverna säger att det inte spelar någon roll viken bakgrund man har eller om man är inflyttad när det gäller vilka förväntningar lärarna har på dem.

Lärarna möter och stimulerar oftast eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer

Av granskningen framgår att lärarna till viss del utformar en undervisning som ger eleverna stimulans utifrån de olika kunskapsmässiga nivåer de befinner sig på. Såväl eleverna som lärarna berättar att eleverna i vissa ämnen arbetar med uppgifter med olika svårighetsgrad och med uppgifter utan begränsningar, det vill

säga uppgifter som ger möjlighet till såväl breddning som fördjupning. Detta gäller exempelvis inom matematik, svenska och biologi. Eleverna uppger dock att uppgifterna inte alltid kopplar till det aktuella ämnesområdet och att det i vissa ämnen också händer att eleverna kan behöva göra samma sak och arbeta i samma takt oavsett kunskapsnivå, eller invänta att övriga elever färdigställer sina uppgifter innan undervisningen fortsätter.

Granskningen visar vidare att eleverna i många fall får lärarstöd för att de ska komma vidare i sitt lärande. Såväl eleverna som lärarna berättar att lärarna ger eleverna stöd för att de ska komma vidare i sitt lärande, såväl i helklass som individuellt, utifrån det behov som av stöd som eleverna har. Några elever berättar exempelvis att lärarna går runt i klassrummet och hjälper eleverna. Läraren i musik berättar att hen resonerar mycket med eleverna om det de arbetar med och på det sättet ser eleverna hur de kan komma vidare med sina uppgifter.

Granskningen visar även att lärarna vid behov samverkar med elevhälsan för att stimulera eleverna utifrån deras nivåer. Skolans specialpedagog uppger att elevhälsan har ett gott samarbete med lärarna, stöttar lärare i arbetet med eleverna och även jobbar med enskilda elever som har kommit längre i sin kunskapsutveckling. Ibland kommer elever även på eget initiativ till specialpedagogen när de känner att de vill komma vidare i undervisningen. Lärare uppger vid intervju att de samverkar med skolans elevhälsa för att stimulera eleverna utifrån deras nivåer, även om samverkan främst handlar om elever som behöver nå betyget E.

Lärarna ger eleverna beröm, men låter dem sällan träna på att själva reflektera över eller utvärdera sitt lärande

Granskning visar att lärarna i de flesta fall är generösa med beröm som handlar om de framsteg som eleverna gjort. Det framkommer i intervju med eleverna att lärarna generellt ger beröm, även om det varierar mellan ämnen och elevgrupper i vilken omfattning det sker. Eleverna nämner att det känns bra att få beröm och säger att det sker ofta i exempelvis engelska och i de samhällsorienterande ämnena. Även de intervjuade lärarna uppger att de berömmar eleverna för de framsteg som eleverna gjort. Både elever och lärare beskriver att beröm både handlar om när individer eller grupper ansträngt sig särskilt och för resultat som uppnåtts. Detta sker exempelvis om eleverna jobbat särskilt bra vid en lektion, trots att de varit trötta och när ett gott resultat uppnåtts vid ett prov.

Granskningen visar dock att lärarna sällan låter eleverna få träning i att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande och sina målsättningar. Av vad som framkommer vid intervjuer med elever och lärare så får inte eleverna i någon större omfattning reflektera över och utvärdera sitt lärande och sina målsättningar. När det sker, är det främst i grupp och mer sällan individuellt.

Eleverna får kontinuerlig återkoppling

Granskningen visar även att lärarna kontinuerligt ger återkoppling till eleverna om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer. Lärarna uppger att de i flera fall arbetar med formativ bedömning och uppmärksammar eleverna fortlöpande på de framsteg de gör i sin kunskapsutveckling. Några lärare Skolinspektionen intervjuat exemplifierar detta genom att lärarna uppmärksammar eleverna på deras framsteg via feedback på moment som är återkommande i undervisningen. Andra lärare arbetar med delredovisningar vilket innebär att läraren lämnar kommentarer efter olika arbetsmoment om hur eleven kan jobba vidare för att utveckla arbetet. Då blir progressionen särskilt tydlig för eleverna, enligt lärarna. Lärarna ger både muntlig och skriftlig återkoppling.

Granskningen visar vidare att lärarna anpassar återkopplingen utifrån elevernas olika behov och kunskapsnivåer. De försäkrar sig även om att eleverna förstår innehållet i återkopplingen. Återkopplingen innehåller information om vad eleverna kan utveckla ytterligare och är anpassad till deras behov och kunskapsnivåer, enligt intervjuade elever och lärare. Lärarna ger vid behov eleverna en mer stöttande och konkret återkoppling. Exempelvis får vissa elever mer återkommande återkoppling. Lärarna följer också upp hur olika elever tar emot och använder den återkoppling de fått. Lärarna kontrollerar att eleverna förstått den feedback de fått bland annat genom att observera hur elevernas prestationer utvecklas. Lärarna kontrollerar även detta genom att ställa frågor till eleverna baserat på den feedback som lämnats.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Rektorn är väl insatt i hur skolans lokala kontext¹ kan präglade skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Rektorn agerar vid behov för att förändra en låg förväntansbild. Rektorn försäkrar sig om att skolans personal

¹ Det omgivande samhället.

förmedlar tillit till elevernas förmåga i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.

- Rektorn ser till att det finns ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling. Efter uppföljningar av elevresultat och skolans arbetsprocesser vidtar rektor vid behov åtgärder för att alla elever ska ges möjlighet att nå så långt som möjligt. Rektorn förmedlar att det är skolans ansvar att se till att eleverna ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *hög utsträckning* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn verkar för att skapa engagemang för skolarbetet hos personal, vårdnadshavare och elever. Skolinspektionens granskning visar vidare att rektorn i huvudsak är insatt i hur skolans lokala kontext präglar skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Rektorn skapar sig en bild av de faktorer som påverkar skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas inställning till skolarbete, genom samtal med personal, elever och vårdnadshavare. Rektorn agerar för att främja dialogen med vårdnadshavarna. Rektorn har även vidtagit åtgärder för att förändra förväntansbilden och verkar aktivt för att skolans personal ska förmedla tillit till elevernas förmåga i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.

Granskningen visar vidare att rektorn skapar förutsättningar för en undervisning som ger eleverna möjlighet att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Rektorn ser till att det finns ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling. Rektorn analyserar elevernas kunskapsresultat och skolans arbetsprocesser tillsammans med skolans lärare. Skolan följer även utvecklingen av elevernas kunskapsresultat ämnesvis löpande under läsåret och vidtar vid behov vissa utvecklingsåtgärder baserat på faktorer som skolan kan påverka. Rektorn förmedlar att det är skolans ansvar att se till att eleverna ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

Motivering

Rektorn känner i huvudsak till den lokala kontextens betydelse för inställningen till skolarbete

Skolinspektionens granskning visar att rektorn i huvudsak är insatt i hur skolans lokala kontext präglar skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Av intervju med rektorn så framgår att denne skapar sig en bild av de faktorer som påverkar skolpersonalens,

vårdnadshavarnas och elevernas inställning till skolarbete genom samtal med personal, elever och vårdnadshavare.

Granskningen visar vidare att rektorn är medveten om att det kan finnas en osäkerhet kring skola och utbildning hos vårdnadshavarna på orten utifrån de förutsättningar som råder. Rektorn uppger vid intervju att andelen elever med socioekonomiska utmaningar hemma ökar. Det är samtidigt de vårdnadshavarna som är svårast för skolan att nå för dialog. Vårdnadshavare till elever som riskerar att inte nå betyget E hör främst av sig. Vårdnadshavare vars barn har en mer omfattande social problematik hör dock sällan av sig. Specialpedagogen och studie- och yrkesvägledaren uppger vid intervju att många av vårdnadshavarna saknar kunskap om skolsystemet och i vissa fall förtroende för detsamma.

Granskningen visar även att rektorn är uppmärksam på om det finns tecken på att personalen har låga förväntningar på eleverna och den lokala kontextens betydelse. Rektorn följer upp hur lärarna arbetar med elevernas förmåga att vilja lära genom lektionsbesök och på medarbetarsamtal. Enligt lärarna så håller de uppe förväntningarna på eleverna. Rektorn bedömer dock att lärarnas förväntningar på eleverna varierar och nog skulle kunna höjas generellt på skolan.

Granskningen visar vidare att rektorn är uppmärksam på att det i vissa grupperingar av elever finns tecken på att elevernas inställning och engagemang för skolarbetet påverkas negativt av en så kallad kamrateffekt. Rektorn beskriver vid intervju att det finns en jargong bland vissa pojkar som handlar om att skolan inte är så viktig och inte enda vägen framåt. Rektorn säger att vissa elever uppger att de kan få jobb hos släktingar på orten, utan att de har betyg i vissa ämnen eller genomgått fortsatta studier. Rektorn konstaterar även att pojkarnas meritvärden generellt ligger lägre än flickornas.

Rektorn motverkar en låg förväntansbild och verkar aktivt för att skolans personal ska förmedla tillit till elevernas förmåga

Av granskningen framgår att rektorn förmedlar till skolpersonalen att deras bemötande och förväntningar har betydelse för elevernas engagemang och inställning till skolarbetet. Av intervju med rektorn så framgår det att rektorn och lärarna pratar om förväntningar på eleverna vid skolans veckovisa kollegiala möten. Ett stort fokus ligger då på undervisningen i dessa diskussioner. Intervjuade lärare uppger att rektorn uttryckt att skolan behöver höja motivationen hos eleverna.

Av granskningen framgår vidare att rektorn verkar för ett förtroendefullt samarbete mellan skolan och hemmen för att påverka vårdnadshavarnas inställning till skolarbete. Specialpedagogen och studie- och yrkesvägledaren uppger vid intervju att många av vårdnadshavarna saknar kunskap om skolsystemet och i vissa fall förtroende för detsamma. Rektorn agerar därför för att främja dialogen med vårdnadshavarna. Bland annat arrangerar rektorn

välkomstsamtal med vårdnadshavare i årskurs 7, föräldramöten, föräldraråd och samverkan med föräldraföreningen på orten.

Av granskningen framgår även att rektorn verkar för att lärarna utformar undervisningen så att alla elever upplever att lärarna tror på deras förmåga, oavsett elevgruppens sammansättning. Av intervju med rektorn framgår att hen skaffat sig en bild av hur lärarnas undervisning ser ut och hur eleverna upplever denna. Rektorn följer upp hur lärarna arbetar med elevernas förmåga att vilja lära via lektionsbesök och medarbetarsamtal. Rektors fokus vid skolans veckovisa kollegiala möten ligger därför på undervisningen. Rektor har enligt intervjuade lärare uttryckt att skolan behöver höja motivationen hos eleverna.

Rektorn ser till att det finns ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling

Skolinspektionens granskning visar att rektorn involverar lärarna och övrig personal i uppföljning och analys av elevernas kunskapsutveckling. Av intervju med rektorn och personalen framgår att rektorn analyserar elevernas resultat och skolans arbetsprocesser tillsammans med skolans lärare, även om lärarna främst gör sitt analysarbete ämnesvis. Rektorn gör sammanställningar över elevernas kunskapsresultat redovisat för hur det ser ut i de olika ämnena, genomsnittligt meritvärde, skillnader mellan kön, samt hur klassernas resultat utvecklas över tid. Lärarna har sedan möjlighet att inkomma med synpunkter på innehållet, exempelvis om de ser skillnader mellan ämnen eller annat som de tycker bör uppmärksammas. Av senaste läsårsanalysen framgår exempelvis att läsförståelsen, samt betygen i matematik och engelska i åk 7 varit låga. Det framgår även att flickornas betyg i högstadiet var högre än pojkarnas. Intervjuade lärare nämner särskilt att analyserna visar att flickornas betyg generellt är högre än pojkarnas. Skolan följer även utvecklingen för enskilda elever och ämnen löpande under läsåret, enligt rektorn och lärarna. De företrädare för elevhälsan som Skolinspektionen intervjuat uppger även att resultaten i fysik och kemi vid skolan stuckit ut negativt, vilket har att göra med att lärare på skolan saknar behörighet att undervisa i dessa ämnen.

Rektorn uppger att skolan även följer upp vissa arbetsprocesser, exempelvis hur lärarnas arbete med tillit till elevernas förmåga och förhållningssätt ser ut, baserat på att rektorn tidigare identifierat detta som ett prioriterat område. Som tidigare nämnts så har uppföljningen av lärarnas bemötande och förväntningar lett fram till insatser. Ett underlag inom ramen för läsårsanalysen är Skolinspektionens skolenkät och andra uppgifter från eleverna. Skolan följer därigenom upp bland annat elevernas upplevelser av trivsel och trygghet.

Granskningen visar också att rektorn efterfrågar elevernas synpunkter och upplevelser av undervisningen. Eleverna uppger att det finns både klassråd och elevråd på skolan som har regelbundna möten, från vilka rektorn får information

om elevernas upplevelser av undervisningen. Eleverna får även ange hur de upplever undervisningen via skolans egna enkäter.

Det som framkommer i analyserna leder fram till reella utvecklingsåtgärder

Granskningen visar att rektorn tillsammans med personalen söker förklaringar till kunskapsresultaten i faktorer som skolan kan påverka och ser till att det som framkommer i analysen leder till reella utvecklingsåtgärder som gynnar elevernas kunskapsutveckling. En insats handlar enligt rektorn om att skolans förstelärare sedan föregående läsår arbetat med att få till ett närmare samarbete med aktörer i det lokala samhället och företagare. Detta arbete fortsätter innevarande läsår. Syftet är att eleverna ska se nyttan av det de lär sig i skolan och få motivation till skolarbetet, detta bland annat mot bakgrund av att många pojkar har föreställningen att de inte behöver prestera så bra i skolan. Eleverna får även se vad som krävs för att jobba inom de yrken som de är intresserade av. I samband med denna insats försöker lärarna uppmuntra eleverna och peka på vikten av skolan. För att förbättra resultaten i fysik och kemi försöker skolan enligt rektorn att rekrytera behöriga lärare till de ämnena. Företrädarna för elevhälsan beskriver också att de medverkar i utvecklingen av undervisningen i samma ämnen. Eleverna bekräftar också vid intervju att undervisningen förbättrats i fysik och kemi efter att eleverna framfört synpunkter till rektorn. För att utveckla läsförståelsen bland eleverna så har svensklärarna bland annat hjälpt eleverna i andra ämnen än svenska, enligt företrädare för elevhälsan och rektorn. Detta då skolan haft låga resultat inom läsförståelse.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning inslag som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval integreras i undervisningen. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Lärarna förmedlar en positiv syn på skolarbete och betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i undervisningen och bidrar därigenom till att synliggöra faktorer² som kan påverka studie- och yrkesval. Lärarna visar i undervisningen upp en bred vy av möjliga studie- och yrkesval.

Samlad bedömning

² Såsom socioekonomisk bakgrund, kön och kulturell bakgrund.

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *låg utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna i viss utsträckning förmedlar en positiv syn på skolarbete och betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval. Det förekommer endast i begränsad utsträckning att lärarna visar på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter. Lärarna synliggör endast i begränsad utsträckning en bred vy av möjliga studie- och yrkesval genom att visa på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher. Lärarna synliggör likaledes endast i begränsad utsträckning faktorer som kan påverka elevernas framtida studie- och yrkesval, såsom föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan verka begränsande för eleverna. Eleverna får sällan möjlighet att i undervisningen utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Lärarna förmedlar endast i viss utsträckning en positiv syn på skolarbete och betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval

Granskningen visar att lärarna i viss utsträckning kopplar samman skolämnen med vägledning inför elevernas framtida studie- och yrkesval. Eleverna uppger att de vet vilken nytta de har av ämnen som matematik, svenska, engelska och samhällsvetenskapliga ämnen vid framtida studier och yrken, men att lärarna främst hänvisat till att det eleverna jobbar med på lektionerna kommer på nationella prov eller är viktiga som allmänbildning. Lärarna ger i intervjuer några exempel på hur de kopplar samman skolämnen med vägledning inför elevernas framtida studie- och yrkesval. Inom matematik kan undervisningen exempelvis handla om att kunna beräkna mängden färg vilket är viktigt för den som ska bli målare, medan svenska är viktig för all tal och skrift. I lärarintervjuerna framkommer även enstaka exempel från andra ämnen, exempelvis att hantverksyrkena är viktiga för att samhället ska fungera och att slöjden är en förberedelse inför ett eventuellt hantverksyrke. Bland annat har eleverna fått se en film om hantverksyrken i slöjdundervisningen. Läraren i språk brukar beskriva värdet av att kunna olika språk inom olika yrken och för högre studier för sina elever.

Vidare framkommer i granskningen att lärarna endast i begränsad utsträckning visar på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter. I intervjuer med såväl elever som lärare framkommer det att det inte är vanligt att ämneslärarna ger eleverna möjlighet att prata om och formulera framtida mål i syfte att bidra till

ökad motivation för skolarbetet. Den intervjuade läraren i engelska uppger dock att eleverna får skriva ett brev om sin framtid, om sina framtidsdrömmar till sig själva. Det handlar exempelvis om var de vill bo och vad de vill jobba med. Detta både för att hen som lärare ska lära känna eleverna och för att eleverna ska få reflektera över sina tankar. Eleverna brukar få skriva brevet i årskurs 7 och får tillbaka det i årskurs 9. Då får eleverna sitta i smågrupper och diskutera kring hur de tänkte i årskurs 7 och hur de tänker nu i årskurs 9, enligt läraren. Det händer även att lärarna tar reda på vilka ambitioner och framtidsmål eleverna har vid spontana samtal utanför undervisningen, exempelvis i korridorer eller i matsalen.

Lärarna synliggör i begränsad utsträckning faktorer som kan påverka studie- och yrkesval samt en bred vy av möjliga studie- och yrkesval

Granskningen visar att lärarna sällan tar upp i undervisningen hur studie- och yrkesval kan begränsas av kön, social eller kulturell bakgrund. Några lärare uppger att det finns förväntningar bland eleverna på skolan om att pojkar ska gå traditionellt mansdominerade yrkesprogram, exempelvis på Industritekniska programmet eller Bygg- och anläggningsprogrammet. Det är få pojkar som väljer högskoleförberedande program eller traditionellt kvinnodominerade yrkesprogram. Lärarna berättar dock att det inte finns någon medveten planering för ta upp sådana frågor i undervisningen, även om några lärare uppger att de resonerar mycket generellt med eleverna inför gymnasievalet och uppmanar dem att välja efter intresse och inte efter vad kompisarna väljer. Elever uppger vid intervju att de utbildningar som främst elever av motsatt kön väljer inte lockar dem, men säger också att de heller inte får någon uppmuntran att göra otraditionella val inom ramen för undervisningen.

Granskningen visar även att det varierar huruvida lärarna visar på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher. Av intervjuer med elever och lärare framkommer också att det varierar huruvida eleverna får arbeta på lektionstid med moment som handlar om olika utbildningar eller yrken. Vägledande inslag förekommer främst i ämnena matematik, svenska, engelska och samhällsorienterande ämnen enligt dem. I samhällskunskap och religion handlar det exempelvis om att se till att eleverna har förståelse för olika aspekter av samhället och möten med människor, uppger en lärare. Läraren har även presenterat vilken utbildning som exempelvis krävs för att bli polis eller advokat, i samband med att de yrkesgrupperna besökt skolan. Lärarna berättar vidare att de fått viss vägledningsinformation från studie- och yrkesvägledaren som de kan vidareförmäda till eleverna och att de brukar hjälpa till att leta efter information om eleverna undrar över någon specifik fråga som rör studier och yrkesliv. Enligt uppgifter från elever och lärare besöker lärarna eleverna på sina arbetsplatser i samband med prao. Eleverna delar sedan med sig av sina upplevelser när de kommer tillbaka, vilket ger uppslag inför vidare arbete kring olika yrken, enligt skolans studie- och yrkesvägledare.

Granskningen visar vidare att lärarna sällan ger eleverna möjlighet att i undervisningen utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val. Lärarna beskriver vid intervju att de främst har fokus på centralt innehåll i sina ämnen. I granskningen framkommer dock några exempel på när eleverna får reflektera kring sig själva och sin utveckling. Som tidigare nämnts ger en lärare i språk eleverna till uppgift att skriva ett brev till sig själv som bland annat handlar, om deras framtidsdrömmar, var de vill bo, vad de vill jobba med. Vidare uppger en lärare i samhällsorienterande ämnen att eleverna får arbeta med etiska dilemman och därigenom utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val. Eleverna uppger dock att lärarna och eleverna på skolan inte pratar så mycket om livet efter skolan, utan att det främst handlar om nuet.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Rektorn förmedlar betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, till såväl studie- och yrkesvägledaren som till lärarna. Rektorn ger förutsättningar för en vägledning som är integrerad i undervisningen och som vidgar elevers perspektiv.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *låg utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn inte tydligt förmedlar till skolans personal att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och att ge dem goda förutsättningar att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. Eleverna får endast möta en begränsad variation av olika företrädare för arbetslivet och rektorn verkar inte i tillräcklig utsträckning för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Rektorn förmedlar inte tydligt till att lärarna att de ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen och försäkrar sig inte om att de gör detta. Rektorn ger vissa förutsättningar för en integrerad studie- och yrkesvägledning i undervisningen i form av att vägledaren har tidsmässiga möjligheter och den kompetens som behövs för sitt uppdrag. Rektorn ser dock inte till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som resurs för lärarna i detta arbete. Vidare framkommer i granskningen att lärarna inte anser att det finns

tillräcklig tid till att genomföra uppdraget. Det framgår också att de har begränsad kompetens inom området.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Rektorn har inte tydligt förmedlat betydelsen av att eleverna får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval

Granskningen visar att rektorn inte tydligt förmedlar till skolans personal att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och ge dem goda förutsättningar att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. I intervju med rektorn framkommer att rektorn förväntar sig att lärarna arbetar med vägledningsfrågor utifrån det som står föreskrivet i läroplanen. Rektorn har dock inte givit något specifikt uppdrag till lärarna att arbeta med studie- och yrkesvägledning i undervisningen och har heller inte följt upp hur lärarna genomför detta. Ett antal lärare uppger att rektor inte uttryckligen förmedlat att de ska jobba med studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Rektorn uppger vidare att det finns en plan för studie- och yrkesledning som huvudmannen tagit fram. Den anger att studie- och yrkesvägledning ska vara hela skolans ansvar och att inslag av studie- och yrkesvägledning därför ska vara en integrerad del i varje enskilt ämne. Rektorn uppger att hen gått igenom den nya planen med studie- och yrkesvägledaren, men inte lärarna, men att hen ska göra det under våren 2023 för att tydliggöra arbetet. Lärarna beskriver att de endast i varierande grad känner till planen och dess innehåll, men att de arbetar med vissa inslag av det som finns i planen.

Granskningen visar vidare att rektorn inte ser till att studie- och yrkesvägledningen tydligt verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Rektorn uppger att det kan finnas föreställningar och normer bland grupper av elever på skolan som begränsar dem i hur de tänker om sina framtida val av studier och yrken. Rektorn beskriver vid intervju att det finns en jargong bland vissa pojkar som handlar om att skolan inte är så viktig och inte enda vägen framåt, skolan arbetar därför med studie- och yrkesvägledning för att skapa intresse och motivation för skolarbete. Skolans förstelärare har också uppdraget att verka för att eleverna ska få se att både män och kvinnor kan arbeta på olika företag. Lärarna uppger att de sällan tar upp i undervisningen hur studie och yrkesval kan begränsas av kön, social eller kulturell bakgrund trots att det finns uppfattningar bland eleverna på skolan bland annat om att pojkar ska gå traditionellt mansdominerade yrkesprogram. Det framgår sammantaget av intervjuer med elever, lärare, företrädare för elevhälsan och att rektorn inte utformar konkreta mål för arbetet med att motverka traditionella föreställningar som begränsar elevers studie- och yrkesval. Det

förekommer heller inte återkommande insatser som tydligt verkar för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund.

Granskningen visar att rektorn inte i någon större utsträckning organiserar studie- och yrkesvägledningen så att eleverna får möjlighet att möta en viss variation av företrädare för arbetslivet. Rektorn uppger exempelvis att det i förstelärarens uppdrag ligger att visa på vilken bredd som finns hos företagen i bygden. Eleverna har prao och får också träffa företrädare för olika branscher genom besök på skolan eller via studiebesök. Det framgår dock att det främst handlar om en variation från de arbetsplatser som finns i det närliggande samhället.

Rektorn ger vissa förutsättningar för en integrerad studie- och yrkesvägledning i undervisningen

Granskningen visar att rektorn inte tydligt förmedlar att lärarna ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen och försäkrar sig heller inte om att de gör detta. Såväl lärarna som rektorn uppger att rektorn varken uppmanat lärarna att de ska arbeta med vägledning i undervisningen eller följt upp att de gör det. Studie- och yrkesvägledaren uppger i intervju att det inte finns någon systematik i hur lärarna arbetar för att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen och att de behöver få kunskap om att uppdraget ligger hos dem.

Granskningen visar vidare att rektorn ger lärarna och studie- och yrkesvägledaren vissa förutsättningar att bedriva en integrerad studie- och yrkesvägledning som bidrar till att vidga elevernas perspektiv. Det finns dock ingen arbetsfördelning som tydliggör vilka arbetsuppgifter som ligger på respektive yrkesgrupp. Enligt rektorn finns det förutsättningar för samverkan mellan lärarna och studie- och yrkesvägledaren, i form av olika mötesforum och avsatt tid. Rektorn uppger att det finns förutsättningar för samverkan då studie- och yrkesvägledaren träffar lärarna i samband med arbetslagsmöten, kompetensutvecklingsdagar och elevhälsomöten. Om lärarna önskar så kan studie- och yrkesvägledaren även vara med på ämneslagsmöten. Intervjuade lärare bekräftar att det finns förutsättningar för ett samarbete, exempelvis vad gäller tillgång till studie- och yrkesvägledaren. Enligt lärarna är det som begränsar dem i arbetet med att bedriva en integrerad studie- och yrkesvägledning brist på tid, eftersom de ska hinna med det centrala innehållet i sina ämnen. Annat som inverkar är även vilka ambitioner olika lärare har. Rektorn uppger att studie- och yrkesvägledaren har den kompetens som behövs för uppdraget, men lärarna skulle behöva få fler exempel på hur de kan integrera studie- och yrkesvägledning i sin undervisning, för att skapa motivation bland eleverna. Av intervju med lärare framkommer att de endast anser att de har den kompetens som krävs för att svara på enklare frågor från eleverna om möjliga utbildningsvägar och yrken eller behörighets- och urvalsregler till gymnasieskolan.

Granskningen visar dessutom att rektorn inte ser till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som resurs för lärarna i arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Rektorn uppger att hen har uppmanat studie- och yrkesvägledaren att stötta lärarna och uppmanat lärarna att ta hjälp av studie- och yrkesvägledaren, men att lärarna inte tagit chansen att få hjälp av studie- och yrkesvägledaren i så stor utsträckning. Studie- och yrkesvägledaren uppger att hen finns tillgänglig som ett stöd för lärarna om lärarna vill integrera vägledning. Det finns dock ingen skolgemensam planering för hur samverkan mer konkret ska gå till. Studie- och yrkesvägledaren uppger att hen anser att lärarna borde använda studie- och yrkesvägledaren mer som ett stöd än vad de gör i dag.

Identifierade utvecklingsområden

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla sin undervisning så alla elever stimuleras och utmanas utifrån de kunskapsmässiga nivåer de befinner sig på.

Av granskningen framgår att det förekommer undervisning som inte är anpassad till elevernas olika kunskapsmässiga nivåer. Eleverna får ibland uppgifter som inte kopplar till det aktuella ämnesområdet och i vissa ämnen förekommer det att eleverna kan behöva göra samma sak och arbeta i samma takt oavsett kunskapsnivå, eller invänta att övriga elever färdigställer sina uppgifter innan undervisningen fortsätter.

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.³ Av läroplanen framgår att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende.⁴ Läraren ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.⁵ Läraren ska vidare: ta hänsyn

³ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

⁴ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

⁵ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.⁶

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna utvecklar arbetet med att utforma undervisningen så att alla elever ges stimulans och utmaningar utifrån sin nivå. I detta arbete behöver vissa lärare i högre grad ta hänsyn till elevernas behov av utmaningar. Det kan exempelvis handla om att tillhandahålla mer avancerade uppgifter när de når en viss nivå eller blir klara med vissa uppgifter. Lärarna kan även utveckla uppgifter som ger möjlighet till såväl breddning som fördjupning och låta eleverna samtala om frågor vars syfte är att bidra till reflektion och problematisering, både ämnesmässigt och tankemässigt.

För detta utvecklingsarbete kan Skolverkets stödmaterial *Att planera, bedöma och ge återkoppling. Stöd för undervisning*⁷ vara värdefullt att använda.

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. I detta arbete behöver lärarna i högre utsträckning koppla samman skolämnen med vägledning. Lärarna behöver även utveckla arbetet med att visa på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher samt problematisera och visa på alternativ till traditionella föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval.
- Rektorn behöver tydligt förmedla till personalen att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och ge dem goda förutsättningar att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. Rektorn behöver även tydligt förmedla att lärarna ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen och försäkra sig om att de gör detta. Rektorn behöver vidare se till att studie- och yrkesvägledningen innehåller insatser för att motverka att elevernas studie- och yrkesval begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Rektorn behöver även se till att lärarna får relevant vägledningskompetens samt att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som resurs för

⁶ Ibid.

⁷ Skolverket (2020). *Att planera, bedöma och ge återkoppling Stöd för undervisning*. Publikationen finns att ladda ner som PDF från Skolverkets webbplats: skolverket.se/publikationer.

lärarna i arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna i viss utsträckning förmedlar en positiv syn på skolarbete och betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval. Det förekommer endast i begränsad utsträckning att lärarna visar på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter och i viss utsträckning kopplar samman skolämnena med vägledning inför elevens framtida studie- och yrkesval. Lärarna synliggör endast i begränsad utsträckning en bred vy av möjliga studie- och yrkesval genom att visa på en variation av utbildningsvägar, yrken och branscher. Lärarna synliggör likaledes endast i begränsad utsträckning faktorer som kan påverka elevernas framtida studie- och yrkesval, såsom föreställningar om kön, social och kulturell bakgrund som kan verka begränsande för eleverna. Eleverna får sällan möjlighet att i undervisningen utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn inte tydligt förmedlar till skolans personal att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och att ge dem goda förutsättningar att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. Eleverna får endast möta en begränsad variation av olika företrädare för arbetslivet och rektorn verkar inte i tillräcklig utsträckning för att elevernas studie- och yrkesval inte ska begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Rektorn förmedlar inte tydligt till att lärarna att de ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen och försäkrar sig inte om att de gör detta. Rektorn ser heller inte till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som resurs för lärarna i detta arbete eftersom skolan saknar en tydlig planering för detta. Vidare framkommer i granskningen att lärarna inte anser att det finns tillräcklig tid till att genomföra uppdraget. Det framgår också att de har begränsad kompetens inom området.

Enligt skollagen ska eleverna ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.⁸ Enligt läroplanen ska skolan ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.⁹ Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren, eller

⁸ 2 kap. 29 § skollagen (2010:800).

⁹ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.¹⁰ I Skolverkets kunskapsöversikt *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*¹¹ framkommer att en framgångsrik studie- och yrkesvägledning innehåller såväl individuell som generell vägledning samt att den integreras i ordinarie undervisning.

Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav/förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.¹² Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.¹³ Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor.¹⁴

Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.¹⁵

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna utvecklar arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledningen i ämnesundervisningen och därigenom bidra till att synliggöra faktorer som kan påverka elevernas studie- och yrkesval. Lärarna behöver ge eleverna möjlighet att i undervisningen utveckla en förståelse för hur kunskaper i det aktuella ämnet kan ha betydelse för deras framtida studie- och arbetsliv samt belysa vilka olika yrkesgrupper som kan knytas till ämnet. Vidare behöver lärarna i undervisningen i högre grad synliggöra hur olika uppfattningar om kön, social och kulturell bakgrund kan begränsa människors studie- och yrkesval, i syfte att vidga elevernas perspektiv. Lärarna behöver även i högre grad ge eleverna möjlighet att i undervisningen utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val.

¹⁰ Lgr22, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

¹¹ Skolverket (2020). *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*.

¹² Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

¹³ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

¹⁴ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

¹⁵ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

Vidare rekommenderar Skolinspektionen att rektorn utvecklar arbetet med att förmedla till skolans personal att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och ge dem goda förutsättningar att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. Rektorn behöver även utveckla arbetet med att förmedla betydelsen av att lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen och försäkra sig om att lärarna gör detta. Studie- och yrkesvägledaren ska vara till stöd för lärarnas studie- och yrkesorienterande insatser. Rektorn behöver tydliggöra för både lärarna och studie- och yrkesvägledaren hur studie- och yrkesvägledaren ska arbeta med att stödja lärarna i arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Studie- och yrkesvägledaren kan stödja lärarna genom att sprida kunskap, initiera verksamhet, delta i planeringen av undervisningen och genomföra vissa undervisningsinslag tillsammans med lärarna. Rektorn behöver även se till att lärarna får relevant vägledningskompetens, exempelvis kunskaper om hur kön och social eller kulturell bakgrund påverkar studie- och yrkesval, samt hur elevernas föreställningar om yrken och utbildningar kan utmanas.

För detta utvecklingsområde kan Skolverkets forskningsöversikt *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*¹⁶ och modulen Studie- och yrkesvägledning i undervisningen åk F-9, då särskilt *Del 4. Normkritiska perspektiv på studie- och yrkesvägledning i undervisningen*, vara värdefulla att använda.¹⁷

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av Stina Johansson, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Ulf Pantzare. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Marcus Rönnegård och Caroline Engskär deltagit.

¹⁶ Skolverket (2020). *Att välja för framtiden. Skolans stöd genom vägledning och lärande*.

¹⁷ <https://larportalen.skolverket.se/#/modul/3d-skola-och-arbetsliv/Grundskola/931-studie-yrkesvagledning>

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Underlag för bedömning

Skolinspektionen har genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Nästegårdsskolan åk7-åk9 under vårterminen 2023. Vid intervjuerna har information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten inhämtats. Intervjuerna genomfördes av utredarna Ulf Pantzare och Marcus Rönnegård.

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Två gruppintervjuer med elever i årskurserna 8 och 9.
- Tre gruppintervjuer med lärare i årskurserna 7–9.
- En intervju med personal som har specialpedagogisk kompetens samt skolans studie- och yrkesvägledare.
- En intervju med skolans rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt officiell statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från intervjuerna för faktakontroll.

Fakta om granskad verksamhet

Vid skolenheten finns totalt 168 elever, fördelat på årskurserna 7–9. På högstadiet undervisar 18 lärare, varav 17 har legitimation. Fyra lärare saknar behörighet i ett eller flera undervisningsämnen. Skolans specialpedagog har specialpedagogexamen, med cirka 90 procent tjänst avsatt för skolenheten. Skolans studie- och yrkesvägledare har studie- och yrkesvägledarexamen och är anställd som detta på 50 procent.

Skolans ledning består av rektor och två arbetslagsledare/processtödjare, vilket utgör skolans ledningsgrupp. Lärarna är organiserade i arbetslag som utgår från klass A respektive B i varje årskurs, där lärare i praktisk-estetiska ämnen och naturorienterande ämnen undervisar i båda spåren men tillhör ett av arbetslagen. Lärare i svenska, engelska, matematik och samhällsorienterande ämnen undervisar i huvudsak i det ena spåret.

Enligt Delmos segregationsbarometer framtagen 2021 befinner sig skolan i ett område inom kategorin *Områden med socioekonomiska utmaningar*. Andelen elever med föräldrar som har eftergymnasial utbildning är i kommunen är 39 procent. Riksgenomsnitt läsåret 2021/22 är enligt Skolverkets officiella statistik 62 procent. Andelen invånare i kommunen i ålder 16-64 år som har eftergymnasial utbildning är 20 procent. Genomsnittet i riket är 37 procent enligt Statistiska centralbyrån.

Elevernas genomsnittliga meritvärde på skolan läsåret 2021/22 var enligt Skolverkets offentliga statistik 207,2, vilket går att jämföra med riksgenomsnittet på 229,2. Det genomsnittliga meritvärdet utifrån kön läsåret 2021/22 var 232,0 för flickor och 191,9 för pojkar.

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer (26 kap. 20 § skollagen). Nedan redovisas de mål och riktlinjer som är relevanta för den här granskningen.

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

Skollagen

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹⁸

Läroplanen för grundskolan

Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen.¹⁹ Även elever som lätt når de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.²⁰ Undervisningen kan därför aldrig utformas lika för alla.

Av läroplanen framgår vidare att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende.²¹ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.²²

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna

¹⁸ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

¹⁹ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

²⁰ 3 kap. 2 § skollagen.

²¹ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²² Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.²³

Läraren ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.²⁴ Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.²⁵

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver. Vidare har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.²⁶

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skollagen

Enligt skollagen ska elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.²⁷

Läroplanen för grundskolan

I läroplanen anges att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.²⁸ Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda

²³ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande.

²⁴ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

²⁵ Ibid.

²⁶ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

²⁷ 2 kap. 29 § skollagen (2010:800).

²⁸ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.²⁹

Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav/förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.³⁰ Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.³¹ Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor.³²

Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.³³

²⁹ Lgr22, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

³⁰ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

³¹ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

³² Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

³³ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.